

Theaterschap eist Vakmanschap

Grolsch
bier

Vakmanschap is meesterschap

19 juni, Nijmegen, Stadsschouwburg, 20.00 uur
22 juni, Den Haag, HOT-theater, 20.30 uur

Volksbühne, Berlin DDR Lasst euch nicht verführen

(Laat u niet verleiden)

Liederen en gedichten van Bertolt Brecht

Manfred Karge _____ regie
Hildegard Alex
Ursula Karusseit
Manfred Karge
Günter Junghans _____ medewerkers

Bertolt Brecht met Paul Dessau, 1951

- Gegen Verführung (Karge) — Manfred Karge
*ook wel geheten: Luzifers
 Abendlied. Slothoofdstuk uit:
 Die Hauptpostille, 1927*
- Vom armen B.B. — Hildegard Alex
*Aanhangsel van
 Die Hauptpostille, 1927*
- Solidaritätslied (Eisler) — Hildegard Alex
*Geschreven voor de film Kuhle
 Wampe die Brecht samen met
 Slatan Dudow opnam in 1932*
- Lied der Lyriker — Manfred Karge
*eigenlijk: Lied der preiswerten
 Lyriker uit: Hundert Gedichte,
 een bloemlezing van Brechts werk
 uit 1951*
- Obacht, gebt Obacht (Hosalla) — Hildegard Alex
*uit: Die heilige Johanna der
 Schlachthöfe, 1932*
- Twee monologen uit 'Die heilige — Ursula Karusseit
 Johanna der Schlachthöfe' — Manfred Karge
- Zukunftslied (Dessau) — Manfred Karge
*uit: Gedichte 1947-1956
 (gedichten in de DDR geschreven).*
- Auf nach Mahagonny (Weill) — Hildegard Alex
 (= Mahagonnygesang I) Dit lied — Ursula Karusseit
 werd opgenomen in de opera — Manfred Karge
 Aufstieg und Fall der Stadt — Günter Junghans
 Mahagonny. In de tekst werd
 Mahagonny door Alabama
 vervangen.
- Erstens vergesst nicht, kommt das — Hildegard Alex
 Fressen ... (Weill) — Ursula Karusseit
 — Manfred Karge
 — Günter Junghans
- Lied eines Freudenmädchens — Hildegard Alex
 (Eisler)
- Der Song von Mandalay (Weill) — Günter Junghans
*uit: Happy End, afdeling II
 Lieder von Liebe und Unschuld*

- Aber dieses ganze Mahagonny ... — Hildegard Alex
 (Weill) — Ursula Karusseit
 — Manfred Karge
 — Günter Junghans
- Lied vom Wasserrad (Eisler) — Hildegard Alex
- Lied des Händlers (Eisler?) — Günter Junghans
*eigenlijk: Song der Ware
 uit: Die Massnahme 1927/1930*
- Liturgie vom Hauch (Karge) — Manfred Karge
uit: Die Hauspostille, 1927
- Resolution der Kommunarden — Ursula Karusseit
 (Eisler) — Hildegard Alex
uit: Svendborger Gedichte, 1939
 — Manfred Karge
 — Günter Junghans
- Gleichnis des Buddha vom — Manfred Karge
 brennenden Haus
uit: Svendborger Gedichte, 1939

Bladzijde uit het partituur 'Mahagonny' (Kurt Weill)

Die Gardine schließt sich stillig und es erscheint auf ihr die Überschrift der 2. Szene:
 „NACH WUCHEN IN DEN NÄCHSTEN WUCHEN EINE STADT AUF.
 UND DIE ERSTEN NÄCHTIGEN DIEBELTEN SICH IN IHR AN.“

Bertolt Brecht

Als Brecht in 1948 zijn theoretische hoofdwerk 'Kleines Organon für das Theater' schrijft, is dat de neerslag van een studie op zowel dramaturgies als maatschappelijk gebied, die begon in 1922 met de première van 'Trommelen in der Nacht' en die vooral weerklink heeft gevonden vanaf 1928, het jaar van de 'Dreigroschenoper'.

Brecht was de zoon van een papierfabrikant en werd geboren in 1898. Hij studeerde medicijnen en was soldaat in het laatste jaar van de 1e wereldoorlog. In die tijd reeds getuigt een venijnige pen van een diepgevoerde haat tegen de oorlog en vooral haar veroorzakers. Hij werd lid van de onafhankelijke socialistische partij en ontdekte de mogelijkheden van zijn kunst als wapen in de politieke strijd. Samen met Piscator en Reinhardt maakt hij zeer strijdbare voorstellingen. Als op 28 januari 1933 zijn stuk 'Die Massnahme' onderbroken wordt en 'Die heilige Johanna von den Schlachthöfe' verboden wordt door de fascistische verlaat hij Duitsland. Twee dagen later komt Hitler aan de macht. Na enige omzwervingen komt hij uiteindelijk in Amerika terecht. Maar zo gauw als in Amerika McCarty's kommunistenjacht begint verlaat hij de Verenigde Staten en vestigt zich voorgoed in de DDR. Hij krijgt hier de beschikking over het Berliner Ensemble in het Theater am Schiffbauerdamm. Met dit gezelschap kan hij zich geheel toeleggen op de epische speelwijze. Deze akteertechniek, neergelegd in Das Kleine Organon, heeft tot doel de toeschouwer te activeren, door een niet traditionele speelwijze. De ban van het toneel wordt doorbroken met schokeffecten – vervreemdingseffecten. De acteur identificeert zich niet meer, maar demonstreert. Deze wijze van spelen is vooral belangrijk als middel tot maatschappelijke bewustwording en stimuleert zowel de acteur als de toeschouwer tot het maken van een politieke keuze. Een van de vele vervreemdingseffecten is het uit de rol stappen van de acteur en het zingen van een lied, meestal gaat hier dan nog een verklaring van het lied aan vooraf. Ook bij de muziek moest de dienende rol vervangen worden door een verzelfstandiging van het medium. De muziek diende een standpunt in te nemen en de tekst als basis te hebben. Kenmerkend voor deze muziektrant is het *niet* bedwelmende, opwekkende karakter ervan.

Brecht, Augsburg, 1928

Brecht voor het comité voor het onderzoek naar anti-Amerikaanse activiteiten, 1947

Kurt Weill maakte voor het eerst muziek in deze trant bij een aantal bestaande songs, in opdracht van Brecht, voor de Baden Badener Musikfestwoche van 1927. Weill had tot dan toe nogal gekompliceerde, hoofdzakelijk psychologiserende muziek geschreven. Toen hij in deze Badener composities min of meer banale songteksten opnam, brak hij openlijk met het hardnekkig vooroordeel van de serieuze komponisten, dat slechts verheven teksten voor toonzetting in aanmerking kwamen. Deze verzelfstandigde muziek noemt Brecht gestiese muziek (naar analogie van zijn nieuwe akteerwijze), ze wordt duidelijk door middel van verklaringen die het maatschappelijk doel van de vernieuwingen aangeven. Met de 'Dreigroschenoper' kwam voor Weill de grote doorbraak naar het nieuwe komponeren. Samen met Brecht schreef hij ook nog 'Aufstieg und Fall der Stadt Mahagonny' en de muziek bij de leerstukken 'Der Jasager' en 'Ozeanflug'.

Kurt Weill
Hanns Eisler

Daily News

WEDNESDAY, SEPT. 24, 1947 A 24 HOUR NEWSPAPER 71

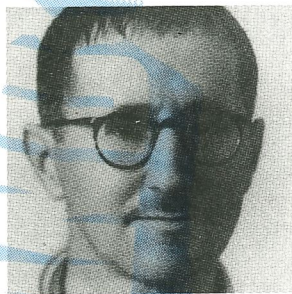

SONGWRITER EISLER GETS A FANCY TITLE:
Sings not for Reds, he says, but against Hitler

Hanns Eisler called the Karl Marx of Red music

WASHINGTON, Sept. 23.—(AP)—Hanns Eisler, composer of "The Merry Widow" and a former American Academy Award nominee, said that Mrs. Eleanor Roosevelt informed him Sunday of criticism here that he was a Communist. He said when they had trouble obtaining visas to enter the United States in 1939.

Bertolt Brecht

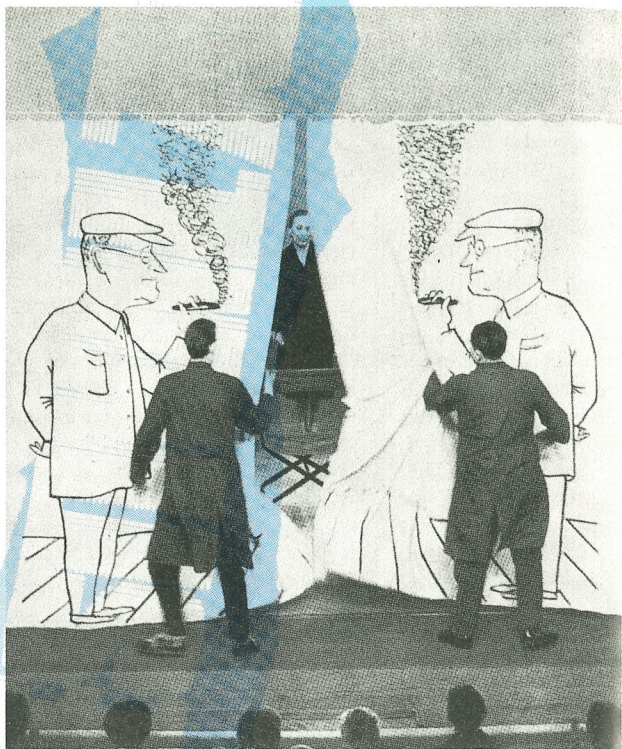
Hanns Eisler leerde Brecht kennen in de tweede helft van de twintiger jaren. Hij heeft dan al een zeer strijdbaar leven achter zich, dat hij begon als een van de briljantste leerlingen van Schönberg en steeds meer in dienst was gaan stellen van de arbeidersbeweging. Hij was in 1924 lid van de kommunistiese partij van Duitsland geworden, en was evenals Brecht tot de konklusie gekomen dat de burgerlijke kunsten slechts hun hoogtepunt konden bereiken in een kapitalistiese maatschappij. Aansluitend op de traditie van het arbeiderslied schrijft hij een nieuwe muziek met een agitatories karakter. Zijn 'Kampflieder' worden overal ter wereld door de werkende klasse gezongen. In zijn kompositoriese praktijk komt Eisler tot de konklusie: een verandering van het concert is niet mogelijk zonder medewerking van het woord. Alleen het woord kan het concert in een politieke meeting doen veranderen! En op dit punt ontmoetten de ideeën van Eisler en Brecht elkaar, hetgeen leidde tot 'Die Massnahme', een hoogtepunt in zowel Eislers agitatoriese kompositietechniek als Brechts leerstuk-dramaturgie.

Al eerder heeft hun samenwerking resultaten opgeleverd: de film 'Kuhle Wampe' en het toneelstuk 'Die Mutter'.

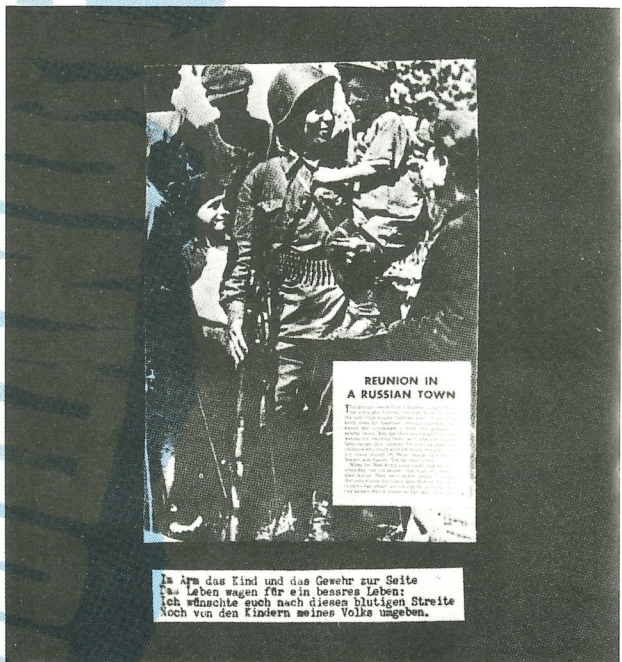
Ook Eisler moet vluchten als de fascistiese horden de diktatuur in Duitsland instellen. Hij is te vinden overal ter wereld waar de internationale proletariiese strijd zich afspeelt. In 1937 schrijft hij een van zijn grootste en belangrijkste werken: de 'Deutsche Symfonie'. Eisler merkt er zelf over op: 'Ik heb de Deutsche Symfonie voor vierhonderd koorzangers geschreven en Brecht schreef de 'Kaukasiese Krijtkring', werken die men slechts kan uitvoeren als het proletariaat de macht in handen heeft'.

Ook Eisler wijkt uit naar Amerika. Evenals Brecht moet ook hij zich verantwoorden voor McCarthy's tribunaal over zijn kommunisme. Hij loopt er enige gevangenisstraf bij op. Na een groots kunstenaarsprotest laat men hem vrij. In 1950 vestigt hij zich in de DDR om opnieuw zijn werk in dienst van de klassenstrijd te stellen.

Brechtavond no. 1: liederen en gedichten. Première 26 april 1962
regie: Karge en Langhoff

'Fotogramm' uit de 'Kriegsfilabel', 1944

Ook **Paul Dessau** moet in 1935 Hitler-Duitsland ontvluchten. Hij verblijft enige jaren in Parijs als hij in 1939 naar Amerika emigreert. Brecht is dan inmiddels via Denemarken ook in de V.S. aangekomen. Vanaf 1942 werkt hij samen met hem. Dessau had reeds veel ervaring op het gebied van het componeren voor theater en film. Lancelot und Sanderein (1918). Twee kinderopera's Das Eisenbahnspiel (1932) en Tadel der Unzuverlässigkeit (1932).

In 1948 keerde hij terug naar Berlijn (DDR) en hervatte zijn werkzaamheden, gericht op de ontwikkelingen in Oost Duitsland. In samenwerking met Brecht presenteerde hij in 1951 zijn opera Das Verhör des Lukullus bij de Berlijnse Staatsopera. Het werk was gericht tegen de militaire dictatuur, maar werd meerdere keren bekritiseerd en uiteindelijk van het programma genomen. Toen men Brecht vroeg nadat hij 7 uur met mensen van het cultuurministerie overlegd had, of hij het ermee eens was dat de opera van het programma werd afgevoerd, antwoordde hij: 'Kunt u mij één regering ter wereld noemen waarmee men 7 uur lang geïntereerd en ter zake kundig van gedachten kan wisselen over een kulturele aangelegenheid?'

Bij dit programmaboekje hoort een handig opberghoesje dat nog veel meer informatie geeft over 'Toneel' in het Holland Festival 1978.

Dit hoesje is **gratis** in dit theater te verkrijgen.
Let op de aanduiding: Hier gratis programmahoesje.
